



EL TEMPS

## El Sol es pon per orient

El Govern aragonès ha inventat una filigrana lingüística per a no dir-li català occidental al parlar de la Franja de Ponent. En el projecte de Llei de llengües el bateja com a “aragonès oriental”, una denominació acientífica que no reconeixen ni la Universitat de Saragossa ni el Consell Escolar aragonès ni el Consell de Llengües d’Aragó.

“Si em porten un informe científic que diu que el que es parla a Benavarri és aragonès oriental, ja en parlarem. Ara per ara ningú en té cap dubte que és català –ni

la universitat ni la comunitat científica internacional–, tret d’alguns grupuscle pseudocientífic o pseudolingüístic.” L’alcalde de Benavarri (Baixa Ribagorça), el socialista Alfredo Sancho, és mestre i –a

proposta del PSOE– representant dels municipis al Consell Escolar d’Aragó, on es va debatre la Llei de llengües. Ell va presentar l’esmena contra aquesta llei en el Consell Escolar i va aconseguir que la majoria rebutgés l’esborrany proposat pel govern aragonès.

El Govern d’Aragó va exigir al Consell Escolar que opinés només sobre el capítol 5 de l’esborrany, que fa referència a l’ensenyament de les llengües, pensant que d’aquesta manera l’òrgan consultiu no entraria en detalls sobre el nom de les esmentades llengües, però la Llei té tants punts febles que Sancho va poder esmenar-la a plaer. En primer lloc, perquè “no diu quines llengües específiques s’han d’ensenyar”. La crítica és clara i evident: “Com s’ha d’ensenyar –qüestiona Sancho– una llengua que no sabem quina és?”.

En segon lloc, l’alcalde de Benavarri



Manifestació a Saragossa de la Plataforma No Hablamos Catalán, el 2009. En els últims anys, el PAR ha jugat a l'anticatalanisme per guanyar vots.

va defensar que la llei “ha d’assegurar el rigor científic” i aquesta llei s’allunya dels criteris de la filologia universal en referir-se a llengües aragoneses, tant si es tracta del que els filòlegs anomenen aragonès com si parlen del català.

En tercer lloc, el capítol 5, tot i dedicar-se a “l’ensenyament de les llengües”, no diu quina “formació, acreditació o titulació han de tenir els ensenyants”. I, en quart lloc, “no s’hi deia quina acreditació tindran els alumnes quan acabin l’ensenyament”. Fins ara, l’ensenyament rebut en català equivalia al Certificat de nivell B (Intermedi) de Català que atorga la Direcció General de Política Lingüística de Catalunya.

Sancho va aconseguir que la majoria del Consell Escolar votés en contra d’aquest capítol 5 en sumar els vots dels representants dels sindicats, les associacions de pares, els moviments de

renovació pedagògica i els representants dels municipis –entre els quals Sancho era l’únic, com a representant del PSOE, ja que no hi van acudir ni els dos delegats del PP ni el del PAR (Partit Aragonès). A favor de l’esborrany van votar els representants de l’administració aragonesa, els de la patronal privada i els de la patronal d’escoles concertades.

A la posterior reunió del Consell Escolar, hi va fer acte de presència la consellera d’Educació, Universitat, Cultura i Esport del govern aragonès, María Dolores Serrat, nascuda a Ripoll el 1955, catalanoparlant i màxima responsable del departament que impulsa la nova llei de llengües. Tot i que l’ordre del dia estava dedicat exclusivament a parlar de retallades, Serrat va haver de parlar de la polèmica proposta de l’“aragonès oriental”. Segons la consellera, aquesta llei no pretenia obrir cap qüestió filològica. A preguntes d’Alfredo Sancho, Dolores Serrat va aclarir que no pretenia “obrir un debat filològic”, que ella parlava un “català central” diferent del de la Franja i que volien dir-li aragonès “com a València li diuen valencià”. I va afegir que la llei li havia portat “problemes familiars”.

La consellera María Dolores Serrat no ha volgut fer declaracions a EL TEMPS amb l’argument que el text és encara un esborrany. També ha declinat l’oferiment d’aquest setmanari el Grup Parlamentari Popular a les Corts aragoneses i el seu portaveu en la Comissió d’Educació i Cultura on s’ha de debatre el projecte de llei.

El fet és que la llei no es limita a canviar el nom al català sinó que crea confusió amb l’aragonès, llengua pròpia del nord d’Aragó que ha patit un retrocés important en el seu ús social, i els òrgans normatius per a totes dues llengües.

**Una acadèmia per a dues llengües.** “La llei és una manera de negar la identitat de dues llengües. Matar dos ocells d’una canonada: nega la unitat de l’aragonès, perquè el separa en diverses llengües, i nega el català, que és el que realment els fa nosa.” Ho diu Ramon Sistac, nascut a Camporrells, membre de la Secció Filològica de l’Institut d’Estudis Catalans (IEC), delegat del IEC a Lleida i director de la Secció de llengua del Centre d’Estudis Riba-

gorçans. “Dir que s’hi parlen llengües aragoneses és no dir res: rebaixar les llengües a la categoria de patuesos”, rebla Sistac.

La llei preveu també la creació d’una acadèmia per a les llengües aragoneses. “Això –denuncia Sistac– és una andanada contra l’IEC, perquè es diu així però té atribucions sobre tots els territoris de parla catalana i aquestes atribucions li les dona el mateix estat espanyol. Podria ser discutible legalment fora de l’estat però en el cas d’Aragó, és el IEC qui té totes les atribucions d’acadèmia de la llengua: el IEC no és institució catalana sinó de l’estat.”

El Govern d’Aragó ha argumentat matusserament que l’acadèmia aragonesa pretén impedir que una institució d’una altra autonomia tingui competències a Aragó. “És clar –recorda Sistac– que també obliden que la Real Academia Española també és una institució de fora i seria molt bèstia que algú donés normes sobre el castellà a Aragó.”

Però, segons Sistac, “el despropòsit més gros de la llei és que hi hagi una acadèmia no formada per acadèmics, sinó formada pels polítics, que és el que sembla deduir-se de l’esborrany”. La llei diu que “l’Acadèmia Aragonesa de la Llengua estarà composta per persones de reconegut prestigi en l’àmbit de la filologia, literatura i lingüística, preferentment doctors, i preferentment nadius parlants”.

Segons Sistac, aquest punt és surrealista i impossible: “Experts reconeguts i parlants nadius i que hi visquin! És impossible perquè parlem de zones que no tenen universitat. Però, a més, no hi ha cap acadèmia al món que posi com a condició viure al territori. El IEC mateix té membres que són estrangers. I la Real Academia Española? Hauria de fer fora Vargas Llosa?”

**La politització de la llengua.** L’origen i la intenció de la llei de llengües són clarament polítics, segons els experts consultats per EL TEMPS. Sistac opina que s’hi sumen dos factors: “Per un costat la campanya general del PP contra el català: una guerra declarada, amb tota la parafernàlia, artilleria, aviació i marina al País Valencià, a les Balears, a Catalunya amb les sentències contra la immersió i, ara, a Aragó”.

En segon lloc, Sistac hi veu la pressió afegida del PAR, en el cas de la Franja: “Al PP li hauria interessat més passar de puntetes. No aplicant la llei actual, podien haver passat sense fer soroll, però els del PAR demanen sang i carn fresca. S’han vist compromesos per l’ala més radical del PAR i no han sabut treure-se’ls de sobre”.

També Alfredo Sancho hi veu la ma del Partit Aragonès: “Segur que hi ha una pressió política del PAR i del sector més radical del PP aragonès, que no pot sentir parlar de català. És el nom el que els fot”.

El sociolingüista Natxo Sorolla (Pena-roja de Tastavins, Matarranya, 1980) explica el canvi d’actitud del PAR en els últims deu anys: “Era previsible que el PP faria un canvi sobre la llei de llengües existent, però, de fet, han pres la línia més dura de les que podien prendre”. Això té una explicació històrica, segons Sorolla: “A final dels noranta, quan a Aragó hi havia un govern PP-PAR, tots els grups de l’oposició, amb l’ajuda del PAR, van impulsar la llei de Patrimoni Cultural de l’Aragó per a incorporar les dues llengües a la legislació aragonesa”. La Llei 3/1999 deia que “l’aragonès i el català, llengües minoritàries d’Aragó, en l’àmbit de les quals estan compreses les diverses modalitats lingüístiques, són una riquesa cultural pròpia i seran especialment protegides per l’Administració”. En aquell moment, segons Sorolla, “ho tenien clar tant el PAR com el PSOE, Cha (Chunta Aragonésista) o IU”. En aquell moment “hi havia debat sobre l’aragonès, però no sobre el català”. Però en els últims anys el PAR ha girat la tuita: “La denominació l’ha posat en dubte precisament el PAR i ha estat qui ha incorporat la idea de l’aragonès oriental. El PP va atacar la llengua durant el mandat del PSOE, fins i tot amb falques radiofòniques, en les quals criticava la despesa que suposaria la llei, però ha estat el PAR que ha intentat aprofitar que, sociològicament, hi ha un anticatalanisme creixent”.

Amb la vella tàctica d’Unió Valenciana, el PAR ha mirat de treure rendiment de tots els conflictes possibles amb el Principat: “La base de l’anticatalanisme —explica el sociolingüista de Pena-roja— es basa en les polèmiques sobre els béns de les parròquies de la Franja, els Jocs Olímpics d’hivern i, fins i tot, els medi-



**Maria Dolores Serrat, consellera d’Educació.**

caments dels aragonesos que fan turisme a la costa catalana i qui paga aquests medicaments”.

L’objectiu principal, segons Sorolla, “és desviar el debat de la discussió principal, que hauria de ser la bilingüització de tota la població, cap a la discussió del nom de la llengua una altra vegada”. Una qüestió que ja estava tancada per la Llei de Patrimoni Cultural del 1999 i, després, per la Llei de Llengües del 2009 revifà ara per a acabar fent mal a l’ús social del català i al seu ensenyament normalitzat.

Però ara el fet és més greu, ja que a la Franja el català comença a donar símptomes de malaltia crònica. “Estem —explica Sorolla— en un moment de transició sociolingüística: el 2003, segons informes del Govern d’Aragó sobre enquestes a la població adulta, la Franja era el territori catalanoparlant amb més competència lingüística, ja que un 88 per cent dels habitants coneixia la llengua.” La majoria de comarques de la Franja de Ponent són majoritàriament territoris de població rural que no havien rebut immigració, sinó que n’havien generat.

“Això havia fet possible la conservació del català com a llengua d’ús social”, diu Sorolla. Però el català va perdent aquest paper. “Uns estudis recents de població infantil —apunta el sociolingüista— revelen que el català és utilitzat només pels catalanoparlants entre ells i no sempre. És a dir, que s’està produint un procés de substitució lingüística, com s’ha detectat a Alacant o en zones de la Catalunya Nord, fomentada per factors com el desprestigi de la llengua (els dubtes sobre el nom de la llengua hi afecten), el no ensenyament, el fet que no sigui present als mitjans de comunicació o la incorporació de parlants d’altres llengües que fan servir el castellà com a llengua social.”

Per això la reacció a la Franja ha estat contundent. Totes les associacions de defensa de la llengua han reaccionat recordant aquestes dades sobre la feblesa del català. L’Associació Cultural del Matarranya, el Centre d’Estudis Ribagorçans, l’Institut d’Estudis del Baix Cinca i Iniciativa Cultural de la Franja han fet un manifest conjunt en què defensen “que el manteniment de la llengua catalana com a patrimoni de les nostres comarques depèn del reconeixement de la llengua per part de les institucions, i especialment cal que l’ensenyament obligatori asseure la plena competència lingüística del català i el castellà de tota la població a les nostres comarques. Només una política decidida per l’alfabetització en català i en castellà de la població escolar pot salvar la fragilitat amb què es conserva viu aquest patrimoni en l’actualitat”.

Contra la llei de llengües que prepara el govern aragonès també s’han manifestat la Universitat de Saragossa, el Consell de Llengües d’Aragó, l’Ajuntament de Saragossa i diversos ajuntaments de la Franja.

Ramon Sistac assegura que a la Franja hi haurà més reaccions. “Quan et lleven un dret, ho notes. Abans no hi havia res, però ara que s’havia fet un pas per a avançar en l’ensenyament en els centres escolars, hi haurà reacció.”

L’alcalde de Benavarri lamenta que es torne a polititzar la llengua. “La llei de llengües sempre es tracta amb les tripes, no amb el cap. Però quan se sacseja un vesper, ja se sap què pot passar.”

*Alex Milian*